

فهرست مطالب

دبیاچه پروفیسور راب وایت	۱۳
پیشگفتار مؤلف	۱۷
فصل اول: مباحث مقدماتی	۲۵
مبحث اول: چارچوب های نظری	۲۷
گفتار اول: مطالعه تطبیقی بومزدایی با جرایم بین المللی	۳۰
۱- گستره جرایم محیط زیستی	۳۴
۲- جرایم محیط زیستی و مقایسه آن با بومزدایی	۳۶
۱-۲- تجارت غیرقانونی حیات وحش	۳۶
۲-۲- قطع غیرقانونی درختان و جنگل زدایی	۳۶
۲-۳- آلودگی محیط زیست (هوا، آب و خاک):	۳۷
۲-۴- استخراج غیرقانونی معدن و منابع طبیعی	۳۷
۲-۵- شباهت ها و تفاوت ها میان جرایم محیط زیستی و بومزدایی	۳۷
گفتار دوم: معیارها و انواع جرم انگاری بین المللی	۴۱
۱- معیارهای جرم انگاری بین المللی	۴۲
۱-۱- پیامدگرایی	۴۲
۱-۲- اخلاق فضیلت	۴۲
۱-۳- لیبرالیسم	۴۲
۲- انواع جرم انگاری دائمی بین المللی	۴۲
۱-۲- جرائم فرامرزی	۴۳
۲-۲- طرح های غیردولتی و کنوانسیون های تکمیلی	۴۴
۲-۳- تروریسم بین المللی	۴۴
۲-۴- جرائم محیط زیستی	۴۴
۲-۵- لطمات علیه ارزش های خاص بشریت	۴۴
۳- منابع و انواع جرم انگاری بین المللی محیط زیست	۴۵
۱-۳- منابع جرم انگاری بین المللی محیط زیست	۴۵
۲-۳- انواع جرم انگاری بین المللی محیط زیست	۴۶
۴- تحلیل جرم انگاری بین المللی بومزدایی در منابع حقوق بین الملل محیط زیست	۴۸
۱-۴- مفهوم و اهمیت جرم انگاری بومزدایی	۴۸
۲-۴- توافق نامه ها بین المللی برای جرم انگاری بومزدایی	۴۸

- ۴-۳- انواع بوم‌زدایی و جرم‌انگاری آن ۴۹
- گفتار سوم: مدل‌های حقوقی جرم‌انگاری بین‌المللی بوم‌زدایی ۵۱
- ۱- مدل جزایی ۵۱
- ۲- مدل حقوق بشری ۵۲
- ۳- مدل مسئولیت بین‌المللی ۵۲
- ۴- مدل پیشگیری و آگاهی‌بخشی ۵۳
- ۵- چهار مدل حقوقی تحت عنوان کنوانسیون نسل‌زدایی ۵۴
- ۱-۵- بوم‌زدایی به‌عنوان نسل‌زدایی تحت کنوانسیون پیشگیری و مجازات جرم نسل‌زدایی ۵۴
- ۳-۵- بوم‌زدایی به‌عنوان جرم مستقل خارج از کنوانسیون نسل‌زدایی ۵۵
- ۴-۵- تنظیم مجدد کنوانسیون نسل‌زدایی و کنوانسیون علیه استعمار مضاعف ۵۵
- ۶- جرم‌انگاری نزولی و صعودی بوم‌زدایی ۵۶
- ۱-۶- جرم‌انگاری نزولی، از حقوق بین‌المللی به حقوق داخلی ۵۷
- ۲-۶- مسیر صعودی، از حقوق داخلی به بین‌المللی ۵۷
- مبحث دوم: مفهوم شناسی ۵۸
- گفتار اول: مفاهیم حقوقی جرایم محیط زیستی و بوم‌زدایی ۶۰
- ۱- مفهوم جرایم محیط زیستی ۶۱
- ۲- مفهوم بوم‌زدایی ۶۲
- ۱-۲- تخریب محیط‌زیست و بوم‌زدایی: نگاه حقوقی و جرم‌شناختی ۶۵
- ۲-۲- بوم‌زدایی و ابعاد آن ۶۶
- ۳-۲- تعریف و ابعاد بوم‌زدایی در کمپین‌های بین‌المللی ۶۷
- گفتار دوم: مفهوم بزهکاری سبز ۶۸
- ۱- ارتباط جرم‌شناسی سبز، بوم‌شناسی ژرفانگر و بزهکاری سبز ۷۱
- ۲- ارتباط بزهکاری سبز با جرم‌شناسی سبز ۷۱
- ۳- ارتباط بزهکاری سبز با بوم‌شناسی ژرفانگر ۷۱
- ۴- هم‌افزایی میان این مفاهیم ۷۲
- مبحث سوم: سیر تحول تاریخی جرم‌انگاری بین‌المللی و ملی بوم‌زدایی ۷۳
- گفتار اول: تمدن‌های باستانی و تخریب محیط‌زیست (مطالعه موردی) ۷۴
- ۱- اراضی بین‌النهرین (هلال حاصل خیز) ۷۶
- ۲- تمدن دره سند ۷۷
- ۳- تمدن مصر باستان ۷۸
- ۴- فروپاشی تمدن قدیمی مایا ۷۸
- ۵- امپراتوری روم ۷۹
- گفتار دوم: استعمار و تخریب محیط‌زیست ۷۹

فهرست مطالب □ ۷

- ۱- بهره‌برداری از منابع طبیعی ۸۱
- ۲- تغییرات محیط‌زیستی ۸۲
- ۳- تغییرات اجتماعی و فرهنگی ۸۲
- ۴- تأثیرات بلندمدت تخریب محیط‌زیست ۸۲
- ۵- مقاومت‌سازی و احیای محیط‌زیست ۸۲
- گفتار سوم: انقلاب صنعتی و تخریب محیط زیست (صنعت زغال سنگ و آلودگی هوا) ۸۳
- گفتار چهارم: چرنوبیل؛ پیامدهای فروپاشی هسته ای ۸۵
- گفتار پنجم: آتش سوزی جنگل‌های آمازون ۸۷
- گفتار ششم: جنبش‌های محیط‌زیستی مدرن ۸۹
- ۲- جنبش بوم‌نگاری جدید ۹۱
- ۳- جنبش جهانی تغییرات اقلیمی ۹۱
- ۴- جنبش حفاظت از تنوع زیستی ۹۱
- ۵- جنبش «باز آغازی» زمین ۹۱
- گفتار هفتم: سیر تحول تاریخی و تحلیل تطبیقی جرم‌انگاری بوم‌زدایی در حقوق ملی و بین‌الملل ۹۲
- ۱- اتحاد جماهیر شوروی (فدراسیون روسیه کنونی) ۹۲
- ۲- کشورهای پسا شوروی ۹۴
- ۱-۲- جرم‌انگاری مستقل بوم‌زدایی در حقوق ملی ۹۴
- ۲-۲- عدم جرم‌انگاری مستقل بوم‌زدایی در حقوق ملی ۹۷
- ۳- ایران ۱۰۲
- ۱-۳- اصل ۵۰ قانون اساسی ایران ۱۰۵
- ۲-۳- قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست (۱۳۵۳): ۱۰۵
- ۳-۴- قانون جلوگیری از آلودگی هوا، قانون مدیریت پسماندها، و قانون حفاظت از خاک ۱۰۵
- ۴- کوادور و ویتنام ۱۰۶
- گفتار هشتم: بوم‌زدایی در دستورالعمل‌های اتحادیه اروپا ۱۱۰
- ۱- گسترش دامنه جرایم محیط‌زیستی ۱۱۳
- ۲- جرایم خاص و شرایط تشدید مجازات ۱۱۳
- ۳- مجازات‌ها ۱۱۳
- ۴- مجازات‌های تکمیلی ۱۱۴
- ۵- تقویت اجرای قوانین و مقررات ۱۱۴
- ۶- هم‌راستایی با توافق سبز اروپا ۱۱۴
- گفتار نهم: جرم‌انگاری بوم‌زدایی در منابع حقوق بین‌الملل ۱۱۶
- ۱- چارچوب‌های حقوقی فعلی ۱۲۳

۱-۱-کنوانسیون انمود ۱۹۷۶ و پروتکل الحاقی اول کنوانسیون‌های چهارگانه	
ژنو ۱۹۴۹.....	۱۲۳
۲-۱-«ماده ۸ (۲)ب(۴) اساسنامه رم.....	۱۲۶
۲-مطالعات موردی.....	۱۲۶
۱-۲-مخاصمه مسلحانه (روسیه و اوکراین ۲۰۲۲).....	۱۲۸
۲-۲-مخاصمه مسلحانه غزه (اسرائیل و فلسطین ۲۰۲۳).....	۱۲۹
جمع بندی فصل اول.....	۱۳۲
فصل دوم: مبانی جرم‌انگاری بوم‌زدایی.....	۱۳۹
مبحث اول: مبانی و راحقوقی جرم‌انگاری بوم‌زدایی.....	۱۴۲
گفتار اول: مبانی اخلاقی و فلسفی جرم‌انگاری بین‌المللی بوم‌زدایی.....	۱۴۳
۱- مفاهیم کلیدی اخلاق محیط زیست.....	۱۴۹
۱-۱- اخلاق انسان محور.....	۱۴۹
۲-۱- اخلاق زیست محور.....	۱۴۹
۳-۱- اخلاق وظیفه شناختی.....	۱۵۰
۴-۱- اخلاق بوم شناختی.....	۱۵۰
۵-۱- اخلاق محیط زیست.....	۱۵۱
۶-۱- اخلاق زمین.....	۱۵۱
۷-۱- معرفت شناسی.....	۱۵۲
۸-۱- اخلاق جامع‌گرایانه.....	۱۵۲
۹-۱- ارزش ابزاری.....	۱۵۳
۱۰-۱- ارزش ذاتی یا تعلق.....	۱۵۳
۱۱-۱- سودگرایی.....	۱۵۴
۲- رهیافت‌های فلسفی اخلاق محیط زیستی.....	۱۵۵
۱-۲- فلسفه محیط زیست.....	۱۵۵
۲-۲- نظریه حقوق حیوانات.....	۱۵۶
۳-۲- بوم‌شناسی اجتماعی.....	۱۵۶
۴-۲- حفاظت‌گرایی و صیانت‌گرایی.....	۱۵۷
۵-۲- توسعه پایدار.....	۱۵۸
۶-۲- سرپرستی مسئولانه یا نظارت.....	۱۵۹
۷-۲- اکوفمینیسم (بوم‌زن‌گرایی).....	۱۵۹
۸-۲- پایداری.....	۱۶۰
۳- مبنای فلسفی بنیادی بوم‌شناسی ژرفانگر.....	۱۶۰
۱-۳- «مروری بر بوم‌شناسی ژرفانگر.....	۱۶۳
۳-۳- متفکران کلیدی بوم‌شناسی ژرفانگر.....	۱۶۶

فهرست مطالب □ ۹

- ۳-۴- پیامدهای اخلاقی بوم‌شناسی ژرفانگر ۱۶۹
- گفتار دوم: مبنای الهیاتی جرم‌انگاری بین‌المللی بوم‌زدایی ۱۷۰
- ۱- دیدگاه دین‌مبین اسلام در باب لزوم حفاظت از محیط زیست ۱۷۳
- ۲- دیدگاه سایر ادیان در باب لزوم حفاظت از محیط زیست ۱۷۵
- ۲-۲- دیدگاه بوداییدر مورد اخلاق محیط‌زیستی ۱۷۷
- ۲-۳- مفاهیم طبیعت و هماهنگی بومشناختی در اندیشه هندو ۱۸۰
- مبحث دوم: مبنای بزه‌دیده‌شناختی، جرم‌شناختی و حقوق بشری جرم‌انگاری بین‌المللی بوم‌زدایی ۱۸۱
- گفتار اول: مبنای بزه‌دیده‌شناختی ۱۸۲
- گفتار دوم: مبنای جرم‌شناختی ۱۸۷
- ۱- مفهوم جرم‌شناسی سبز ۱۹۰
- ۲- نقش جرم‌شناسی سبز در شناسایی علل ارتکاب بوم‌زدایی ۲۰۱
- ۲-۱- علل سیاسی و اقتصادی ۲۰۲
- ۲-۲- سیستم‌های حقوقی ناکارآمد ۲۰۶
- ۳- تحلیل پیامدهای بوم‌زدایی از منظر جرم‌شناختی ۲۱۰
- ۳-۱- بحران بهداشت عمومی ۲۱۱
- ۳-۲- پیامدهای اقتصادی ۲۱۲
- ۳-۳- جابجایی و مهاجرت ۲۱۲
- ۳-۴- تأثیر نامتناسب بر جمعیت‌های آسیب‌پذیر ۲۱۲
- ۳-۵- از دست دادن تنوع زیستی ۲۱۲
- ۴- پیشگیری از بوم‌زدایی ۲۱۳
- ۴-۱- پیشگیری وضعی ۲۱۵
- ۴-۲- پیشگیری اجتماعی ۲۱۵
- ۵- ابزارها و راهبردهای تحقیقی جرم‌شناسی سبز ۲۱۶
- ۵-۱- مطالعات میدانی ۲۱۶
- ۵-۲- مصاحبه‌ها و تحقیقات میدانی ۲۱۷
- ۵-۳- تحقیقات قانونی و پیگیری پرونده‌ها ۲۱۷
- ۶- شناسایی مرتکبین و مسئولیت‌پذیری ۲۱۷
- ۷- توسعه راهبردهای پیشگیری مؤثر ۲۱۷
- ۷-۱- برنامه‌های حفاظتی مبتنی بر جامعه ۲۱۷
- ۷-۲- ابتکارات آموزشی ۲۱۷
- ۸- اهمیت آگاهی و آموزش عمومی ۲۱۸
- ۹- توانمندسازی شهروندان ۲۱۸
- ۹-۱- کمپین‌های مردمی برای ترویج پایداری محلی ۲۱۸

۲۱۸	۹-۲- کارگاه‌های آموزشی برای آموزش شیوه‌های دوستدار محیط‌زیست.....
۲۱۹	۱۰- اجرای سیاست‌ها و قانون‌گذاری مؤثر.....
۲۱۹	۱۱- ترویج شیوه‌های پایدار.....
۲۱۹	مبحث سوم: مبنای حقوق بشری.....
۲۲۱	گفتار اول: بوم‌زدایی و حقوق بشر جهان شمول.....
۲۲۵	گفتار دوم: نگرانی‌های مشترک بشری.....
۲۲۶	۱- نگرانی‌های مشترک بشری در عصر مدرن: بحران‌ها و ابعاد حقوق بشری.....
۲۲۶	۱-۱- قلمروهای محیط‌زیستی خارج از حاکمیت دولت‌ها.....
۲۲۶	۲-۱- قلمروهای در پیوند با حاکمیت ملی.....
۲۲۷	۲- نیاز و ضرورت جرم‌انگاری بوم‌زدایی.....
۲۲۷	۳- تأثیرات تغییرات اقلیمی بر گروه‌های آسیب‌پذیر.....
۲۲۸	۴- ضرورت نقش‌آفرینی حقوق کیفری در حفاظت از محیط‌زیست.....
۲۲۹	جمع‌بندی فصل دوم.....

فصل سوم: چالش‌ها و راهکارهای جرم‌انگاری بین‌المللی بوم‌زدایی و مقابله با

۲۳۳	آن.....
۲۳۴	مبحث اول: چالش‌های جرم‌انگاری بین‌المللی بوم‌زدایی.....
۲۳۶	گفتار اول: چالش‌های حقوقی.....
۲۴۰	۱- چالش اختلاف در تعریف بوم‌زدایی (اکوساید).....
۲۴۹	۱-۱- دیدگاه‌های مختلف.....
۲۴۹	۱-۲- نقش محدود سازمان‌های بین‌المللی.....
۲۴۹	۲- چالش‌های تعیین مسئولیت، تعقیب و اجرای مجازات.....
۲۵۰	۲-۱- چالش حوزه قضایی دولت‌ها.....
۲۵۰	۲-۲- چالش تعقیب شرکت‌ها.....
۲۵۰	۲-۳- ساختار شرکت‌ها و مسئولیت محدود.....
۲۵۰	۲-۴- هزینه‌های بالای تحقیقات و دادرسی.....
۲۵۱	۲-۵- محدودیت دادگاه‌های بین‌المللی.....
۲۵۱	۲-۶- جمع‌آوری شواهد و دلایل.....
۲۵۱	۲-۷- محدودیت منابع و ظرفیت.....
۲۵۱	۲-۸- نیاز به همکاری بین‌المللی.....
۲۵۱	۲-۹- ماهیت فراملی جرایم محیط‌زیستی.....
۲۵۱	۲-۱۰- ضعف در اجرا و مجازات‌های ناکافی.....
۲۵۲	گفتار دوم: چالش‌های سیاسی و اقتصادی.....
۲۵۲	۱- چالش‌های سیاسی جرم‌انگاری بوم‌زدایی.....
۲۵۲	۱-۱- حاکمیت ملی و قواعد و مقررات بین‌المللی.....

۲۵۲	۱-۲-تضاد منافع سیاسی .....
۲۵۳	۲-چالش های اقتصادی جرم‌انگاری بوم‌زدایی .....
۲۵۳	۲-۱-قدرت اقتصادی صنایع آلاینده .....
۲۵۳	۲-۲-وابستگی اقتصادی به صنایع استخراجی .....
۲۵۳	۲-۳-هزینه های انتقال به شیوه های پایدار .....
۲۵۴	۲-۴-سود کوتاه مدت در مقابل پایداری بلندمدت .....
۲۵۴	مبحث دوم: راهکارهای جرم‌انگاری بین‌المللی بوم‌زدایی و مقابله با آن .....
۲۵۶	گفتار اول: قابلیت اساسنامه رم در جرم‌انگاری مصادیق بوم‌زدایی .....
۲۵۸	۱-اساسنامه رم و جرایم محیط‌زیستی .....
۲۵۸	۲-زمینه‌سازی جرم‌انگاری بوم‌زدایی در تحولات حقوق بین‌الملل .....
	۳-آسیب‌های محیط‌زیستی به‌عنوان عنصر مادی جرایم بین‌المللی (مطالعه موردی پرونده عمرالبشیر) .....
۲۵۹	۴-پیوند صلح، امنیت و حفاظت از محیط‌زیست .....
۲۶۱	۵-چالش‌های اجرایی حقوق بین‌الملل محیط‌زیست در سیستم کیفری بین‌المللی .....
۲۶۱	گفتار دوم: تصویب کنوانسیون و ایجاد دیوان بین‌المللی بوم‌زدایی .....
۲۶۲	۱- تصویب کنوانسیون بین‌المللی بوم‌زدایی .....
۲۶۶	۲- شکاف‌های موجود در حقوق بین‌الملل .....
۲۶۶	۳- ضرورت تعریف رسمی جرم بوم‌زدایی .....
۲۶۷	۳-۱- تفاوت‌ها و نقدهای جرم‌شناسی سبز به تعاریف پیشین .....
۲۷۳	۳-۲- تفاوت‌ها و نقدهای بوم‌شناسی ژرفان‌گر به تعاریف پیشین .....
۲۷۴	۳-۳- مکانیسم‌های اجرای مقررات و قواعد دیوان بین‌المللی بوم‌زدایی .....
۲۷۵	۳-۴- تعادل میان حاکمیت ملی و نظارت جهانی .....
۲۷۵	۴- نقش دیوان بین‌المللی بوم‌زدایی .....
۲۷۵	۴-۱- تعریف و زمینه‌های فعالیت دیوان بین‌المللی بوم‌زدایی .....
۲۷۶	۴-۲- نقش دیوان در تبیین جرم‌انگاری بوم‌زدایی .....
۲۷۶	۴-۳- دیوان و ایجاد نظام نظارتی جهانی .....
۲۷۶	۴-۴- نقش دیوان در پاسخگویی به بحران‌های محیط‌زیستی .....
۲۷۶	۵- نقش دیوان در ارتقاء آگاهی و همکاری جهانی .....
۲۷۷	۶- چالش‌ها و موانع ایجاد دیوان بین‌المللی بوم‌زدایی .....
۲۷۷	۷- ساختار و ترکیب دیوان بین‌المللی بوم‌زدایی .....
۲۷۷	۷-۱- اختیار و صلاحیت تحقیقاتی و دادرسی .....
۲۷۷	۷-۲- مجازات‌ها .....
۲۷۷	گفتار سوم: ایجاد نظام‌های گزارش‌دهی شفاف برای مقابله با بوم‌زدایی .....
۲۸۰	۱- اهمیت سیستم‌های گزارش‌دهی محیط‌زیستی شفاف .....

۲۸۱	۲- اجزای کلیدی سیستم‌های گزارش‌دهی محیط‌زیستی بین‌المللی
۲۸۱	۲-۱- جمع‌آوری داده‌ها و نظارت
۲۸۱	۲-۲- معیارها و شاخص‌های استاندارد
۲۸۱	۲-۳- مشارکت ذینفعان
۲۸۱	۲-۴- تأیید و اطمینان
۲۸۱	۲-۵- افشا و شفافیت
۲۸۱	گفتار چهارم: ترویج آگاهی عمومی و مشارکت جوامع محلی برای مقابله با بوم‌زدایی
۲۸۳	۱- افزایش آگاهی عمومی در اهمیت حفاظت از محیط‌زیست
۲۸۳	۱-۱- نقش رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی
۲۸۳	۱-۲- آموزش در مدارس و دانشگاه‌ها
۲۸۳	۱-۳- برگزاری رویدادهای مردمی و جشنواره‌ها
	۲- توانمندسازی جوامع محلی برای مقابله با تخریب محیط‌زیست و مشارکت در
۲۸۴	سیاست‌گذاری‌ها
۲۸۵	۲-۱- آموزش مهارت‌ها و دانش محیط‌زیستی
۲۸۵	۲-۲- ایجاد ساختارهای مشارکتی در سیاست‌گذاری‌ها
۲۸۵	۲-۳- حمایت مالی و فنی از پروژه‌های محلی
۲۸۵	۲-۴- ارتقای عدالت محیط‌زیستی
۲۸۶	۲-۵- عدالت ترمیمی و بوم‌زدایی
۲۸۸	جمع‌بندی فصل سوم
۲۹۳	نتیجه‌گیری و پیشنهادها
۲۹۳	نتیجه‌گیری
۲۹۵	پیشنهادها
۲۹۹	منابع و مأخذ